

Kerekes Anna

Saâdane Afif kortárs vanitása a Pompidou koporsójába zárva

Saâdane Afif

➤ Pompidou Központ, Párizs

➤ 2010. szeptember 15 – 2011. január 3.

■ SAÂDANE AFIF 1970-ben született, Berlinben élő francia művész¹ a 2009-es év Marcel Duchamp díjasaként² állít ki a párizsi Pompidou Központban. A művész a bourgeois-i és a nantes-i képzőművészeti akadémiákon szerezte diplomáit, első önálló kiállítását 1998-ban rendezte a tours-i Michel Rein Galériában. 2007-ben kiállított a tizenkettedik kasseli *Documentán*.³ Számos nagyobb egyéni kiállítást rendeztek neki Európa-szerte,⁴ mielőtt elnyerte a rangos Marcel Duchamp-díjat.

1 Marseille-ben, Nizzában (Villa Arson), Glasgow-ban (Villa Médicis) is alkotott, 2003 óta Berlinben él.

2 Az idei nyertes Cyprien Gaillard. (<http://www.adiaf.com>)

3 Afif itt *Black Chords* című munkáját állította ki, amely a 2005-ben készített *Power Chords* című, a Lyoni Biennálén (2005) és a párizsi Cité de la Musique-ben (2006) bemutatott művének 2007-es adaptációja. 2008-ban *Rock My Religion* címmel Salamancában, a DA2 Kortárs Művészeti Központban dolgozta át ugyanezt a művét.

4 2007-ben Belgiumban (*Blue Time vs. Suspense*, Xavier Hufkens, Brüsszel) és Németországban (*53'56 & Some Words*, Mehdi Chouakri Galéria, Berlin). 2008-ban Franciaországban (*One...*, FRAC-Pays de la Loire, Carquefou és *Two...*, FRAC-Basse-Normandie, Caen), Spanyolországban (*Sabbatique*, with *Alejandro Vidal*, Elba Benitez Galéria, Madrid) és Hollandiában (*Technical Specifications*, *53'56 & Some Words*, Witte de With, Rotterdam). 2009-ben Spanyolországban (*Feedback*, EACC, Valencia), Németországban (*Variétés*, Mehdi Chouakri Galéria, Berlin) és Franciaországban (*Vice de forme: In Search of Melodies*, Michel Rein Galéria, Párizs).

SAÂDANE AFIF

Anthologie de l'humour noir performansz, Centre Pompidou, 2010. szeptember 14.

© fotó: Bérénice Rapegno

Ez az évente kiosztott képzőművészeti elismerést a francia kortárs magánygyűjtők legfontosabb csoportosulása, „a francia művészet nemzetközi terjesztéséért” elnevezésű egyesület⁵ hozta létre 2000-ben a Pompidou Központtal. 2005 óta ehhez kapcsolódik a párizsi nemzetközi kortárs művészeti vásár is.⁶ Míg a vásár a műgyűjtők szövetsége által jelölt művészeket mutatja be,⁷ addig a Pompidou Központ a nemzetközi zsűri által kiválasztott nyertes művész számára biztosít egy kiállítást a saját épületében. Saâdane Afif az Espace 315 kiállítótér számára készített egy teljesen új installációt, melyet *A fekete humor antológiájának* nevezett el.⁸

A kiállítótérbe egy falat megkerülve léphetünk be. A bejárattal szembeni fekete falfelületen a kiállítás címét, illetve megvalósításának apropóját olvashatjuk. A fal másik oldala viszont fehér, rajta a kiállítás vörös plakátja látható. A plakát-nak hátat fordítva a kiállítótér további falain dalszövegek fehér betűs vesszorait olvashatjuk fekete háttér előtt. A kiállítás kétdimenziós síkjából egy kétméteres, Pompidou Központ-fomájú koporsó vezet át a térbeliségbe, amelyet öt kisebb, henger alakú alumíniumposztamens, valamint az azokat véletlenszerűen megvilá-

5 ADIAF, Association pour la diffusion internationale de l'art français.

6 FIAC, Foire internationale d'art contemporain de Paris.

7 2009-ben a Michel Rein Galéria művésznén, Saâdane Afifon kívül Damien Deroubaix-t, Nicolas Moulin-t és Philippe Perrot-t jelölték.

8 Cf. André Breton: *Anthologie de l'humour noir* (A fekete humor antológiája). Paris, Pauvert, 1939. A kiállítást Jean-Pierre Bordaz szervezte.

gító talpas reflektorok vesznek körül. A koporsót Afif – ahogy a kiállításához készített információs lapról értesülök – Ghánában készítette, ahol a világon egyedül álló módon, a koporsók kivitelezésekor bármilyen tetszőleges formára felvesznek megrendelést. A kiállításához kapcsolódó beszélgetésen⁹ arra is fény derül, hogy Afif számára az afrikai szobrászat modern művészeti hagyományunkban elfoglalt fontos szerepét fejezi ki Renzo Piano, Richard Rogers és Gianfranco Franchini építészeti ikonjának efajta, ghánai koporsó formában való megjelenítése. Afif alkotói módszerében a mű előbb tárgyként, illetve kiállítási koncepcióként létezik, majd ezt követően dalszöveggé. A művet és a kiállítási tervet részletesen leíró dokumentum alapján, előzetesen kérte fel közeli ismerőseit a dalszövegek megírására. A kollektív munka itt nem a mű megalkotásában, hanem annak újraalkotásában, újjászületésében jelentkezik.

A szoborból dal, a tárgyasult művészetből interpretációs művészet, a halottból élő válik. A falra kerülő fehérbetűs szöveget és annak címét a szövegíró(k) és Afif neve előzik meg, felvetve a társszerzőség kérdését is.

Afif 2005-ös, *Lyrics* című munkája a párizsi Palais de Tokyo azonos című kiállításán¹⁰ hasonlóan épült fel. A kiállítótérben fehér és fekete, különböző nagyságú, téglatest formájú, szpotlámpákkal megvilágított elemeket helyezt el a művész, melyek színpadként szolgáltak a kiállítást megnyitó koncerten. A falakon Afif által megrendelt dalszövegek voltak olvashatók, amelyeket később arra felkért előadóművészek zenésítették meg. A dalokat fülhallgatóval lehetett meghallgatni a geometrikus installációba rejtett hífkiról.

Az interpretáció szerepénél azonban érdekesebbnek bizonyult számomra a megrendelések láncolata. A múzeum felkéri a művészt, aki ezt követően ismerőseit bízza meg a dalszövegek megírásával és a kiállítás plakátjának elkészítésével, illetve egy ghánai kézművest (Kudjoe Affutut) kér fel „szobrának” kivitelezésére.

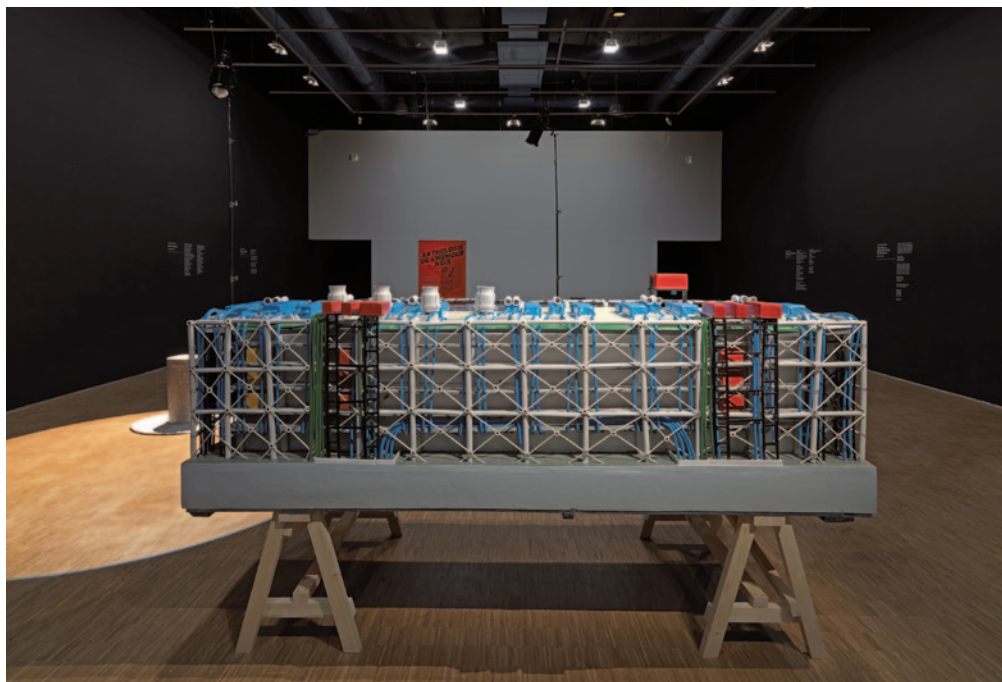
A művész „láncolatok szobrászaként”¹¹ van jelen az alkotómunkában. Az anyag megformálásában rejlő kihívások az íróra, a grafikusra és a kézművesre várnak. A kiállítás megnyitójára pedig színészeket hív meg Afif, akik a megvilágított posztamenseken állva adják elő a falon olvasható szövegeket.

Ezeknek a talapzatoknak kőből készült változata jelenik meg a múzeum épületével szembeni

⁹ 2010 október elsején a Pompidou Központban, Michel Gauthier, Zoë Gray és a művész társaságában.

¹⁰ *Lyrics*. Palais de Tokyo, Párizs, 2005. október 8 – november 20., Nicolas Bourriaud, Jérôme Sans és Akiko Miki szervezésében.

¹¹ Eva Prouteau az alsó-normandiai kortárs művészeti regionális alap 2008-as Afif-kiállításának sajtóanyagában fogalmazott így („sculpteur des liens”). *Saādane Afif: Two...*, FRAC-BN, Caen, 2008. március 15 – május 25.

SAĀDANE AFIF
Anthologie de l'humour noir 02–05, kiállítás a Centre Pompidou-ban, 2010
2010. szeptember 15 – 2011. január 3.
© Centre Pompidou, G. Meguerditchian

téren, de – a művész véleménye szerint – felidézhetik akár az angol *speaker's corner* jelenséget is, vagy akár utalhatnak a ghánai temetési szertartások szellemére is, ahol a halottról úgy nyilatkoznak, mintha még élő volna. A kiállítótérben fel-felvillanó reflektorok a megnyitó eseményét idézik, azaz az installáció elkészültét megelőző és egyben befejező aktsut. A kész kiállítás a művész munkáiban megjelenő elemek és munkafolyamatok szintézisét adja. Michel Gauthier, Afif monográfiájában¹² ezen túlmutatóan nem is különböző művekről, hanem egy mű különböző verzióiról beszél, valamint a nelsoni hipertextualitás¹³ és a genette-i paratextualitás¹⁴ fontosságáról Afif művészetében. Korábbi munkáiban nagy

¹² Michel Gauthier: *Saādane Afif, Saturne et les remakes* (Saādane Afif, Szaturnusz és a remake-ek). M19, 2010. p. 23.

¹³ Theodor Holm Nelson által megalkotott fogalom, melyet Gérard Genette finomított a későbbiekben. (Cf.: Gérard Genette, *L'œuvre de l'art. Immanence et transcendance*. Paris, Seuil, Poétique, 1994. pp. 187–238.)

¹⁴ Cf.: Gérard Genette, *Palimpsestes*, Seuil, Poétique, 1982

jelentőséggel bír a tárgy-szóveg-hang egysége. Leggyakoribb témái, motívumai a következők: kollektív alkotás, *remake*, kommentár, átirat, áttétel, variáció, verzió, remix (*53'56 & Some Words*, 2008), különböző művek (saját, illetve más művészeké), illetve műfajok keverése¹⁵. Továbbá: cím, plakát, megvilágítás, színválasztás (fekete [*Black Spirit*, 2004], vörös, fehér, kék), dal (rock, pop, underground), vanitás (halálfej [*Vanité, Post-it*, 1996], tükör [*Near Death Experience*, 2005], hangszer [*Power Chords*, 2005] és geometrikus formákat öltve [*Blue Time*, 2004; *Re: Tête de mort*, 2008; *Vice de forme*, 2009).

A mostani installáció középpontjában a Centre Pompidou áll, mely egyrészt Afif gyermekkori műélvező emlékeinek fontos helyszíne – így alkotómunkájának egyik kiindulópontja –, másrészt a Duchamp-díj által kínált lehetőség. A Pompidou építészeti alapelve a transzparencia: a kint (*intérieur*) és a bent (*extérieur*) határának teljes eltörlése. Afif kiállítása hasonló logikát követ: a néző a múzeumba zárt múzeum koporsóját látogatja. De vajon kinek a temetésén vesz részt? A művész saját temetésének előrevetítéséről volna szó, ahogy a Műcsarnokban Halász Péter vagy a brüsszeli Galerie des Beaux-Arts-ban James Lee Byars¹⁶ azt megrendezte? Afif műveinek, illetve magának a művészetnek a halála volna ez? Vagy a kortás művészeti piac és a múzeum intézményének nyílt, csoportos kritikájáról lenne szó: azé a kanonizált művészeté, mely a múzeum termeiben halálra van ítélve, és amely csak *memento mori*ként áll a kíváncsi látogató előtt? Másképpen feltéve a kérdést: mit zár magába a koporsó?

A kiállítás által felvetett kérdések tehát a megrendelések sorozatának (intézmény, művész, kézműves) és a formák ismétlődésének (múzeum, kiállítótér, koporsó) párhuzama köré csoportosulnak, melyet a *mise en abîme*¹⁷ jellemez. Minthogy a koporsó formája megfelel a Pompidou Központ formájának, a múzeum belső tere, azaz a kiállítótér a koporsó belsejének feleltethető meg. Tehát a kiállítás formája – globálisan csakúgy, mint részleteiben – a sír képzetét vetíti elénk. Sír, melyhez szervesen kötődik a fekete fal, a plakáton szereplő halálfej, a falakon feltüntetett szövegek – a búcsúztató imák, költemények vagy dalok – és a koporsó is.

¹⁵ A 2008-as rotterdami kiállítás illusztrálja talán legjobban ezeket az átváltozásokat Afif művészetében. Zoë Gray szervezte a *Technical Specifications, 53'56 & Some Words* című kiállítást és szerkesztette annak katalógusát (Zoë Gray: *Saadane Afif, Technical specifications, 53'56" & Some Words*. Witte de With, Rotterdam, 2009).

¹⁶ *The Death of James Lee Byars* (1994), mely *The Perfect Death of James Lee Byars* (1984) Philadelphia Museum of Art előtti performanszának megismétlése.

¹⁷ Ezt a francia fogalmat, amely André Gide-hez és a *Nouveau Roman*hoz kapcsolódik, ma általánosan az önreflexív szöveg vagy ábrázolás (például kép a képben) jelölésére használjuk.

Peternák Miklós

Ariadné látogatása Platón barlangjában¹

Nagy Róbert: *Szabadnapos Ariadné*

📍 Központi Bányászati Múzeum, Élménybánya kiállítótér, Sopron
📅 2010. november 12–23.

■ NAGY RÓBERT utóbbi munkáit vizsgálva mintha kirajzolódna, s e kiállítással megerősítést is kapna az a tendencia, hogy a művésznek különös érzéke van a helyspecifikus installációkhoz. Az a kompozit világ, mely a legkülönbözőbb forrásokból választott képeket, tárgyakat, motívumokat, jeleket, mozgás- és hangformákat épít egybe, valós vagy virtuális térkonstrukcióvá alakítva őket, olyan új minőséget kap ezáltal, mely – közvetve vagy közvetlenül – azt az érzést kelti a belépő látogatóban, mintha már járt volna itt. Az ismerősség archaikus – egy gereblye, egy lombos fa, valamely lámpa fényköre –, s a szokás csapdájaként működik, előhíva a tudatból e motívumok látens képeit. Ám a megszokott új kontextusba kerül, s feladja a leckét a nézőnek: mit is kezdhet meglévő képeivel? Míg Nagy Róbert korábbi, e művel is kapcsolatba hozható, a Szombathelyi Kép-

¹ A kiállítás megnyitóján elhangzott szöveg szerkesztett változata

NAGY RÓBERT
Szabadnapos Ariadné, részlet a kiállításról, 2010

